НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СТЕЛЬМАХ АНДРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 005.575:[351-049.5(477)

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЛОБІЗМУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор **ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВІЛ Оксана Ігорівна** Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, доцент **КОПАНЧУК Володимир Олександрович** Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, доцент кафедри кримінального права та процесу;

кандидат наук з державного управління, доцент **ЯРОВОЙ ТИХОН СЕРГІЙОВИЧ** ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», доцент кафедри публічного адміністрування.

Захист відбудеться «05» травня 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: (61023, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28; тел. (057) 715-63-91).

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «01» квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради Н.С. Грабар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблеми розвитку лобізму є важливою та актуальною проблеми, оскільки на сьогодні цей феномен активно розвивається в сучасному українському суспільстві. На даний час в Парламенті Україні існують зацікавлені групи осіб, які тісно співпрацюють з депутатами України, з метою вирішення певних корпоративних або бізнес-інтересів, що призводять до прийняття певних нормативно-правових документів з урахуванням приватних інтересів, які можуть призводити до шкоди державним інтересам та правам громадян.

Крім того, лобізм є, в деякій мірі, проявом корупції, що також наносить шкоди державним інтересам та інтересам суспільства.

Тому виникла потреба у врегулюванні на рівні законодавчого акту інституту лобізму з метою запобігання вирішення певних питань на користь приватних інтересів без урахування інтересів держави та громадян.

В науці є багато підходів до вивчення проблеми інституту лобізму. Так, існує політологічний, юридичний, економічний, правовий підходи до аналізу згаданого інституту, визначення функцій, принципів, методів реалізації лобізму. Разом з тим, існують лише поодинокі дослідження інституту лобізму в системі публічного управління і інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки.

Інститут лобізму сформувався у багатьох країнах закордоном, у тому числі США, Канаді, Європі. Зазначений інститут також формується і в Україні. На жаль, на сьогодні відсутні нормативно-правові документи, які б регламентувати процесі лобіювання, лобістської діяльності, що ставить під питання законності процесу лобіювання. Водночас, лобіювання певних інтересів відбувається не залежно нормативно-врегульований цей інститут. Тому на сьогодні виникла реальна об’єктивна потреба у вирішенні механізмів регламентації лобіювання в Україні.

На нашу думку, лобізм відіграє важливу роль серед вирішення важливих державно-управлінських завдань та суттєво впливає на загрози державної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми формування та розвитку лобізму, ролі лобізму у сучасному суспільстві, нормативно-правовим засад реалізації лобістської діяльності, виокремлення проблем лобістської діяльності, закордонний досвід регулювання лобізму аналізують багато вчених, у тому числі серед:

правників: О. Абрамова, А. Автономов, І. Арістова, Н. Боброва, Т. Богиня, С. Вітвіцький, О. Вовк, В. Гдичинський, Н. Гнатенко, В. Головко, С. Жданов, Ю. Журба, Г. Зензінов, А. Зімасова, О. Зінченко, Г. Кварацхелія, І. Козьяков, В. Лазарев, В. Лепехін, Л. Малишенко, Р. Мацкевич, В. Оксамитний, К. Орлов, А. Петрович, М. Поляков, А. Попова, Р.Радейко, Т. Рябовол, В. Самохвалов, С. Сиротенко, Т. Сируніна, В. Смирнов, Є. Спектор, С. Стременовський, С. Стригіна, Є. Тихомирова, В. Федоренко, О. Шведа, О. Щербанюк, А. Янчук та ін.;

економістів: М.Альпіновська, Ю. Кіржецький, М. Кіржецька, Л. Ріжко, Н. Піменов та ін.;

політологів: Багацький, А. Борев, М. Бризіцький, Д. Виговський, О. Віннічук, О. Войнович, І. Ворчакова, Ю. Ганжуров, С. Годний, Є. Гросфельд, М. Дзанагова, С. Зотов, А. Ібодуллоєв, С. Кісельов, І. Коцан, Д. Лавренов, Д. Лубінець, В. Ляпоров, А. Малько, В. Матвієнко, С. Мельков, С. Морозов, Д. Ненашев, Е. Одинцова, В. Олексенко, А. Павроз, Т. Перга, В. Рихлік, В. Субочев, А. Трофименко, А. Фомічев, А. Чірочкін, Є. Шафіулліна, В. Шорохов, В. Штерн, І. Яковюк та ін;

фахівців з державного управління: В.Васильєва, М. Газізов, В. Гаркавий, В. Загурська-Антонюк, О. Карпенко, В. Мареніченко, М. Сичова, М. Рачинська, М. Росенко, В. Сумська, Т.Яровой та ін.

Зазначені автори аналізують поняття лобізму, лобістської діяльності, адвокації, визначають та систематизують проблеми розвитку та удосконалення інституту лобізму за кордоном, аналізують принципи розвитку даного інституту, визначають проблеми та перспективи врегулювання у чинних нормативно-правових документах.

Водночас аналіз вітчизняної і зарубіжної наукової думки засвідчив фрагментарність досліджень проблем реалізації лобістської діяльності, зокрема відсутність системних досліджень проблем лобізму як основи державної безпеки в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане у навчально-науково-виробничому центрі Національного університету цивільного захисту України відповідно до тематики науково-дослідних робіт: «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (№0115U002035), де автором здійснено історичних аналіз розвитку інститут лобізму за кордоном, визначено закономірності розвитку інституту лобізму; «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (державний реєстраційний номер 0118U001007), у межах якої автором обґрунтовані шляхи удосконалення механізми розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, визначені перспективи розвитку інституту лобізму, проаналізовані сучасні підстави нормативно-правового врегулювання інституту лобізму за кордоном.

Мета та задачі дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України та розробка теоретичної моделі механізму реалізації інституту лобізму в системі державної безпеки України.

Для досягнення мети було поставлено такі *завдання:*

- визначити стан наукових розробок щодо становлення та розвитку інституту лобізму в Україні як елементу державної безпеки;

- провести аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження, охарактеризувати сутність, місце та роль лобізму в системі державної безпеки України;

- систематизувати проблеми розвитку інституту лобізму в Україні;

- здійснити системний аналіз механізму становлення та розвитку інституту лобізму в Україні;

- систематизувати сучасні закономірності розвитку інституту лобізму закордоном;

- сформулювати шляхи удосконалення розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

Об'єктом дослідження є державне управління у сфері державної безпеки.

Предметом дослідження є розвиток інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження слугували фундаментальні положення науки державне управління та загальнонаукові принципи аналізу суспільних явищ і процесів, а також праці провідних науковців. Дослідження базувалося на логіко-діалектичному методі пізнання, на основі якого з'ясовано сутність поняття «лобізм», «лобізм в системі публічного управління», «державна безпека», «лобістська діяльність як основа державної безпеки» (розділ 1.2). Методи системного аналізу та синтезу, порівняння, абстракції, систематизації забезпечили визначення зв'язків між елементами моделі інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України (розділ 3.2), а також систематизацію основних підходів до проблематики дослідження (розділ 1.3.) та наукових підходів до понятійно-категоріального апарату дослідження (розділ 1.1). Застосування міждисциплінарного підходу дало змогу комплексно розглянути нормативно-правові механізми врегулювання інституту лобізму в Україні (розділ 2.1), а також зарубіжний досвід формування та розвитку інституту лобізму та виокремити основні закономірності розвитку лобізму за кордоном (розділи 2.2 та 2.3). Системний підхід було використано для розробки і обґрунтування сучасних шляхів удосконалення розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, для виокремлення кластерів проблем розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, а також з'ясування сутності механізмів реалізації лобізму у парламентській діяльності (розділи 1.3, 3.2 та 3.3).

З-поміж спеціальних методів, у дослідженні застосовано порівняльно-правовий – у процесі виявлення закономірностей розвитку моделей інституту лобізму за кордоном; моделювання – з метою розробки моделі інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

Емпіричну та фактологічну основу дослідження склали нормативно-правові документи, міжнародні документи, статистичні дані, дані міжнародних авторитетних рейтингів, матеріали вітчизняної та зарубіжної

практики розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

вперше:

- розроблена теоретична модель механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, до основних її складових віднесено: по-перше: запровадження діяльності Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні; по-друге, запровадження електронного реєстру лобістів України; по-третє, встановлення форм звітування лобістів, форми контролю за їх діяльність; по-четверте, визначення вимог до осіб, які можуть належати до лобістів; по-п'яте, прийняття етичних кодексів поведінки з урахуванням співпраці з лобістами, визначення умов співпраці, звітування щодо проведеної діяльності; по-шосте, визначення методів діяльності лобістів; по-сьоме, визначення та встановлення системи органів державної влади, які приймають участь у співпраці з лобістами;

удосконалено:

- основні функції лобізму в системі державної безпеки, які відрізняються від існуючих обґрунтуванням чотирьох основних кластерів функцій: економічної (відстоювання важливих інтересів галузей економіки з урахуванням соціально-економічного розвитку країни, формування дієвих механізмів забезпечення захисту всіх сфер економіки тощо); організаційної (формування відповідних інституцій з метою захисту не лише інтересів зацікавлених груп, а й формування безпекового середовища суспільства); комунікативної (формування комунікативного середовища та обговорення певних важливих нагальних проблем та визначення оптимальних, раціональних державно-управлінських рішень); захисної (формування таких державно-управлінських рішень, які б не лише вирішувати проблему певних зацікавлених груп т громадськості, а й забезпечували державу від захисту негативних впливів, у тому числі корупційних впливів);

- систематизацію проблем розвитку інституту лобізму в Україні, що відрізняється виокремленням шести кластерів проблем розвитку інституту лобізму в Україні, зокрема: негативне сприйняття лобізму інститутами громадянського суспільства та громадянами країни; відсутність нормативно-правового врегулювання інституту лобізму в Україні; існування корупційних злочинів, які часто приховуються під лобістською діяльністю; не врегулювання лобістської діяльності, відповідальності лобістів, контроль за їх діяльністю призводить до проявів корупції та формування лобістських інтересів з урахуванням негативних наслідків для державної безпеки та репутації держави; негативний вплив на соціально-економічний розвиток України; негативний вплив на формування міжнародної репутації та іміджу держави; відсутність стандартів лобістської діяльності призводи до їх негативних наслідків;

- систематизацію закономірностей розвитку інституту лобізму в закордоном, що відрізняється від існуючих визначенням сімох

закономірностей, у тому числі: по-перше, формування позитивного сприйняття лобістської діяльності, популяризації даного інститут серед громадськості; по-друге, регламентація даного інституту у чинних нормативно-правових документах; по-третє, існування організаційних структур, які відповідають за регламентовану діяльність лобістів, формують їх реєстр, оприлюднюють інформацію щодо лобістських структур та їх співпраці з посадовими особами; по-четверте, повна прозорість діяльності посадових осіб та державних службовців; по-п'яте, існування етичних кодексів поведінки державних службовців та посадових осіб, де чітко прописані норми щодо співпраці з лобістами; по-шосте, звітування як лобістів так і державних службовців щодо їх спільної діяльності; по-сьоме, встановлення відповідальності лобістів за протизаконну діяльність;

- шляхи удосконалення розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, що відрізняється від існуючих запровадженням Кодексу законів про суб'єктів лобістської діяльності як онови забезпечення державної безпеки України, де передбачено зарегламентувати діяльність та функції Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні;

дістали подальшого розвитку:

- понятійно-категорійний апарат дослідження та з'ясовано, що лобізм в системі державної безпеки є формою представництва групових (державно-управлінських) інтересів, які спрямовані на забезпечення державної безпеки України, мінімізації загроз національній безпеці, вплив на прийняття (скасування) державно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення національно важливих інтересів держави;

- системний аналіз механізму становлення та розвитку інституту лобізму в Україні, що відрізняється від існуючого визначенням наступних проблем нормативно-правового регулювання інституту лобізму в Україні, зокрема: відсутність політичної волі щодо прийняття даних нормативно-правових документів; існує багато точок зору щодо необхідності контролювати інститут лобізму і вони не є протилежні; відсутність єдиного підходу щодо отримання статусу лобіста та форм його звітності; не готовність сучасного українського суспільства для сприйняття інституту лобізму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення дисертації, сформульовані висновки та наукові рекомендації можуть бути покладені в основу сучасного формування інституту лобізму в Україні. Вони дозволяють поглибити знання про лобізм, тому будуть корисними у підготовці лекційних курсів із державного управління, державної служби, історії України, правознавства, конституційного права, державного будівництва та інших суспільних дисциплін, у плануванні роботи Парламенту України, Кабінету Міністрів України, органів державної влади, інститутів громадянського суспільства тощо.

Практичні рекомендації використані у діяльності:

Верховної Ради України під час аналізу та доопрацювання проектів законів України «Про лобізм» (від 28.02.2020 № 3059-1), «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» (від 02.03.2020 № 3059-2) «Про лобістську діяльність» (від 03.03.2020 № 3059-3) (довідка від 11.12.2020 № 224);

Першого міжнародного фонду розвитку України щодо опрацювання проектів законів України «Про лобізм» (від 28.02.2020 № 3059-1), «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» (від 02.03.2020 № 3059-2) «Про лобістську діяльність» (від 03.03.2020 № 3059-3) (довідка від 21.02.2021 № 92/1);

Громадської організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» з метою роз'яснення порядку розвитку інституту лобізму, запропоновані шляхи удосконалення нормативно-правових актів в частині впливу об'єднання громадян на державно-управлінські рішення (довідка від 14.06.2020 № 296/1/3-26).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій наведено теоретичні та методологічні положення і висновки, власні ідеї та розробки автора, що дають змогу вирішити поставлені завдання. Усі теоретичні напрацювання, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, які одержані в ході дисертаційного дослідження, розроблені здобувачем самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях: «Становлення публічного адміністрування в Україні» (м. Дніпро, 2019); «Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів» (м. Київ, 24 трав. 2019 р.); «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Варшава, 07 лютого 2021 р.), «Пріоритети фінансово-економічного управління» (м. Одеса, 15 січня 2021 р).

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 10 наукових працях, у тому числі 6 статей в наукових фахових виданнях, із них 1 – стаття в зарубіжному виданні, 4 – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою дослідження і складається із переліку умовних скорочень, вступу, 3 розділів, які включають 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 213 сторінок, із них 180 сторінок основного тексту. Список використаних джерел міститься на 27 сторінках і налічує 254 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, розкрито зв'язок з науковими програмами, планами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів, наведено дані про апробацію основних положень дисертації, а також структуру та обсяг роботи.

У першому розділі – *«Теоретичні засади інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України»* - систематизовані наукові підходи до проблеми інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, визначені основні поняття дослідження, обґрунтовано проблеми розвитку лобізму в Україні.

Здійснено аналіз наукових підходів до проблеми лобізму, у тому числі проблеми лобізму як основи забезпечення державної безпеки. З'ясовано, що відсутні системні дослідження проблем лобізму в системі державної безпеки. Обґрунтовано, що існують наступні підходи до визначення інституту лобізму в сучасному світі.

Як показав проведений аналіз дослідження, лобізм – це, по перше інститут політичної системи, що представляє собою процес щодо просування інтересів приватних осіб і корпоративних структур в органах державної влади з метою прийняття вигідних (прийнятних) для них рішень, та політологічна категорія, яка функціонує під час прийняття політичних рішень, вирішення питання лобіювання політичних інтересів певних еліт та зацікавлених груп.,

По-друге, лобізм розглядається як діалог між зацікавленими групами та владою (органами державної влади, Парламентом, Урядом) з метою прийняття певних державно-управлінських рішень.

По-третє, тобто лобізм є просування інтересів великого бізнесу щодо пріоритетів державної економічної політики.

По-четверте, лобізм є механізмом прийняття нормативно-правових документів України.

По-п'яте, лобізм є професійною діяльності певних осіб та має бути врегульований у чинних нормативно-правових документах України.

По-шосте, оскільки лобізм є сукупністю механізмів, інструментів, методів, процедур, спрямованих на формування впливу під час прийняття державно-управлінських рішень, проектів нормативно-правових документів.

По-сьоме, реалізація лобістської діяльності може бути загрозою державної безпеки, якщо така діяльність буде спрямована на нанесення шкоди національним інтересам держави, її іміджу, репутації, соціально-економічному та політичному становищу. Крім того, лобізм можна розглядати як основою формування корупційних правопорушень, якщо інтереси, які лобіюються спрямовані на отримання відповідного пріоритету одних бізнес-структур над іншими.

Таким чином, саме проблеми визначення ролі лобізму та лобістської діяльності в системі державної безпеки є однією з актуальних проблем в системі публічного управління.

Проведено системний аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження та обґрунтовано, що лобізм – це явище, яке реально існує та досить невивчене, однак саме те, що воно існує ставить завдання розвитку системи механізмів державного управління врегулювання дане явище та використання його в межах існуючого законодавства на користь держави та громадян. Лобізм – важливий аспект розвитку сучасного державотворення та системи державного управління.

Лобізм в системі публічного управління – це форма представництва групових (державно-управлінських) інтересів, які реалізують свою діяльність в межах нормативно-правової бази України та міжнародних договорів, спрямована на покращення соціально-економічного, політичного становища країни та громадян України та має на меті прийняття або зміну певних державно-управлінських рішень.

Водночас, державна безпека – є частиною національної безпеки та аналізується як стан захищеності державних інтересів, за якої забезпечуються сталий розвиток держави, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз державним інтересам.

Проведений аналіз дає підстави, що лобізм є загрозою державній безпеці, якщо цей феномен носить негативний характер, спрямований на спричинення шкоди іміджу держави, підрив національних інтересів, підрив життєвого потенціалу державності, національних інтересів тощо.

Було виокремлено наступні кластери проблем розвитку інституту лобізму у в системі публічного управління. По-перше, негативне сприйняття даного інституту суспільством та громадянами країни, що призводить до несприйняття позитивних наслідків такої діяльності. По-друге, нормативно-правове неврегульованість інституту лобізму в України, що призводить до серйозних наслідків в системі прийняття важливих державно-управлінських рішень. По-третє, часто лобістська діяльність пов’язана з корупцією. По-четверте, лобістська діяльність може загрожувати державній безпеці, якщо вона має негативний характер. По-п’яте, неврегульованість лобістської діяльності призводить її існування у «тіні» і, як наслідок, негативно впливає на соціально-економічне становище країни. По-шосте, на сьогодні існує проблема професіоналізації осіб, які займатимуться лобістською діяльності. По-сьоме, існує проблема встановлення стандартів якості лобістської діяльності або вирішення питання реєстрації даних осіб.

У другому розділі – *«Сучасний стан становлення та розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки»* - проаналізовано нормативно-правові засади врегулювання інституту лобізму в Україні, систематизований досвід формування та розвитку лобізму в Канаді, США та Європейських країнах.

Проаналізовані проекти нормативно-правових актів України щодо врегулювання феномену лобізму в Україні.

Так, в Україні з 1999 році здійснено безліч спроб на рівні закону врегулювати інститут лобізму, які, на жаль, були провальні.

Автором здійснено аналіз проекти законів України: «Про лобіювання в Україні» від 13.04.1999 р. № 3188, «Про правовий статус груп, об’єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України» від 03.11.1999 р. № 3188-1, «Про регулювання лобістської діяльності в органах державної влади» від 25.03.2003 р., «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України» від 04.11.2005 р. № 8429, «Про лобізм» від 20.09.2016 № 5144, «Про лобіювання» від 05.10.2016 № 5144-1, «Про забезпечення прозорості та законності комунікації з суб’єктами владних повноважень» від 20.09.2017 р. № 7129, «Про державну реєстрацію суб’єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні» від 11.02.2020 № 3059, «Про лобізм» (від 28.02.2020

№ 3059-1), «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання» (від 02.03.2020 № 3059-2), «Про лобістську діяльність» від 03.03.2020 № 3059-3. На сьогодні здійснюється робота щодо врегулювання інституту лобізму в Україні.

Проведений аналіз регламентації інституту лобізму в Канаді, США та Європейському Союзі дає підстави стверджувати, що за кордоном діяльність лобістів врегульована по-різному та має особливості. В одних країнах є спеціальні закони, які регламентують наступні питання: хто відноситься до лобістів, що є лобістською діяльністю, відповідальність за порушення законодавства; державні інституції, які реєструють та контролюють лобістську діяльність.

Так, у Канаді: по-перше, інститут лобізму знаходиться в спільному веденні федерації та провінцій - закони прийняті на федеральному і регіональному (провінційному) рівні; по-друге, інститут лобізму врегульований федеральним Актом про лобізм (Lobbying Act); по-третє, лобісти зобов’язані реєструватися у спеціальному реєстрі; по-четверте, розрізняють два типи лобістів, виділяючи лобістів-консультантів і лобістів співробітників комерційних і некомерційних організацій; по-п’яте, чітко окреслені посадові особи, які мають право приймати участь у лобістський діяльності та взаємодії; по-шосте, існує запроваджена посада Уповноваженого з лобізму (The Commissioner of Lobbying); по-сьоме, встановлена жорстка відповідальність за поручення законодавства з питань лобізму.

У Великобританії: по-перше, немає закону про лобістську діяльність. Лобістська діяльність регулюється безліччю законів та кодексів, що визначають правила взаємин держслужбовців з групами інтересів (основний документ - Civil Service Code, на основі його кожен департамент бере свій Management Code); по-друге, безпосередньо регулюванням взаємин держслужбовців та лобістів займається Комітет зі стандартів публічної сфери, створеному в 1994 р.; по-третє, чітко окреслені вимоги до етичної поведінки державних службовців та членів Парламенту; по-четверте, встановлені обмеження щодо членів Парламенту та державних службовців в комунікаціях з групами впливу; по-п’яте, зарегламентований докладний реєстр фінансових інтересів членів парламенту, який містить докладні відомості про всі договори, укладені з консультантами, представників юридичних фірм і лобістських організацій; по-шосте, існує Реєстр міжпартійних груп; по-сьоме, ведеться список інтересів журналістів, в якому журналіст, що має доступ до Парламенту, зобов'язаний вказати всі фінансові надходження, за діяльність, пов'язану з його перебуванням у парламенті.

В Австрії суб'єкти лобістської діяльності та зацікавлені особи офіційно іменувалися тільки як групи соціального партнерства. Існуванню тісних взаємин з більшістю депутатів та експертних комітетів групи соціального партнерства завдячують десятиліттям тісної співпраці. Залучення груп соціального партнерства до співпраці з Федеральною Радою та Національною Радою закріплені на законодавчому рівні.

У Франції інститут лобіювання зарегламентований у: Конституції Франції; Кодексі етики лобістів; Кодексі поведінки представників інтересів у

Національних Зборах і Сенаті. Запроваджена діяльність Економічної, соціальної та екологічної ради, яка виконує роль своєрідного «лобістського парламенту». За допомогою діяльності ради формується і передається уряду думка різних верств суспільства відносно удосконалення законодавства.

В США: по-перше, чітко регламентована діяльність лобістів (Федеральний Акт «Про реєстрацію зарубіжних фірм» від 1938 року; Стандарти етичної поведінки для службовців органів виконавчої влади від 1977 року і Кодекс етичної поведінки конгресменів 1978 року; Федеральний Акт «Про відкритість лобіювання» від 1995 року; Федеральний Акт «Чесного лідерства і відкритої влади» від 2007 року; Указ Президента США «Етичні зобов'язання персоналу виконавчої влади» № 13490); по-друге, врегульоване поняття «лобістський контакт», «лобіст», лобістська діяльність, «лобістський договір», «клієнт (замовник)», «виконавець (лобіст, лобістська фірма)», «процес лобіювання»; по-третє, визначені посадові особи, які мають право брати участь у лобістській діяльності; по-четверте, запроваджений реєстр лобістів у Законі про розкриття лобістської діяльності; по-п'яте, встановлені форми звітності осіб, які беруть участь у лобістській діяльності, у Законі про розкриття лобістської діяльності; по-шосте, встановлена чітка відповідальність за порушення законодавства з питань лобізму; по-сьоме, встановлені вимоги до фінансування лобістами виборчих компаній.

Проведений аналіз міжнародного досвіду дає підстави зазначити, що, головним етапом розвитку лобізму в України є його нормативно-правове регулювання, визначення органу державної влади, який би реєстрував та здійснював функції моніторингу діяльності лобістів, а також регламентація діяльності та співпраці лобістів з органами влади через запровадження етичних кодексів поведінки.

У третьому розділі – «*Шляхи розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України*» - обґрунтовані перспективи розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, визначені шляхи удосконалення інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, запропонована авторська модель механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

Автором обґрунтовано впровадження моделі механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

Основним елементом даної моделі є запровадження діяльність Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні, яка буде утворена на базі Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України з урахуванням діяльності Апарату Верховної Ради України. До складу даної палати входитимуть: представники Офісу Президента України (або Уповноважена особа Президента України з питань лобізму) представники парламенту України, Урядовий Уповноважений з питань лобізму (діяльність якого запропоновано ввести), представники центральних органів влади (зокрема, з кожного профільного міністерства по представнику), а також громадські активісти, які замаються питаннями лобіювання. Суб'єкти лобіювання мають право займатися лобіювання при умові внесення їх до Єдиного електронного реєстру лобістів та лобістської

діяльності України. Зазначена база є відкритою прозорою та безкоштовною як для лобістів так і для громадян України. Всі документи особи, які здійснюють лобістську діяльність подають через електронний кабінет, це ж стосується подання звітності за лобістську діяльність.

Важливим нормативно-правовим документом є Концепція щодо інформаційної кампанії розвитку лобізму в Україні.

Метою Концепції є визначення етапів та виконавців інформаційної кампанії щодо розвитку лобізму в Україні.

Наступним елементом моделі механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України є запровадження етичних кодексів поведінки.

Так, потребує прийняття наступних кодексів поведінки:

Етичних кодекс поведінки народного депутату України.

Етичний кодекс працівників секретаріату Кабінету Міністрів України, Офісу Президента України.

Етичний кодекс державного службовців.

Етичний кодекс посадової особи місцевого самоврядування.

Етичний кодекс працівників Верховного Суду України. В зазначеному кодексі передбачити також те, що співпраця з лобістами здійснюється лише суддями, а не його апаратом.

Етичний кодекс працівників Генеральної прокуратури України. В зазначеному кодексі передбачити також те, що співпраця з лобістами здійснюється лише з уповноваженою особою.

Етичний кодекс лобістів та осіб, які здійснюють лобістську діяльність. У даному нормативно-правовому актів слід передбачити: по-перше, що належить до лобістської діяльності; по-друге, визначення конфлікту інтересів з урахуванням Закону України «Про запобігання корупції»; по-третє, визначення які питання не належать до лобістської діяльності; по-четверте, визначення коло осіб, з якими має право працювати лобіст; по-п’яте, відповідальність за порушення норм законодавства України, у тому числі даного Кодексу.

Також одним з важливих елементів моделі механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України є запровадження інституції Урядового Уповноваженого з питань лобізму.

До основних функцій даного уповноваженого слід віднести:

1) сприяння забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на розвиток та реалізацію інституту лобізму в Україні, формування єдиних підходів до даного інституту;

2) участь відповідно до компетенції у координації роботи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення діяльності лобістів та осіб, які здійснюють лобістську діяльність;

3) проведення моніторингу щодо здійснення діяльності лобістів та осіб, які здійснюють лобістську діяльність в органах центральної та місцевої органах виконавчої влади;

4) співпраця та взаємодія з громадянським суспільством з питань щодо здійснення діяльності лобістами та особами, які здійснюють лобістську діяльність;

6) здійснює аналіз законодавства щодо врегулювання та забезпечення права лобістів на законну діяльність.

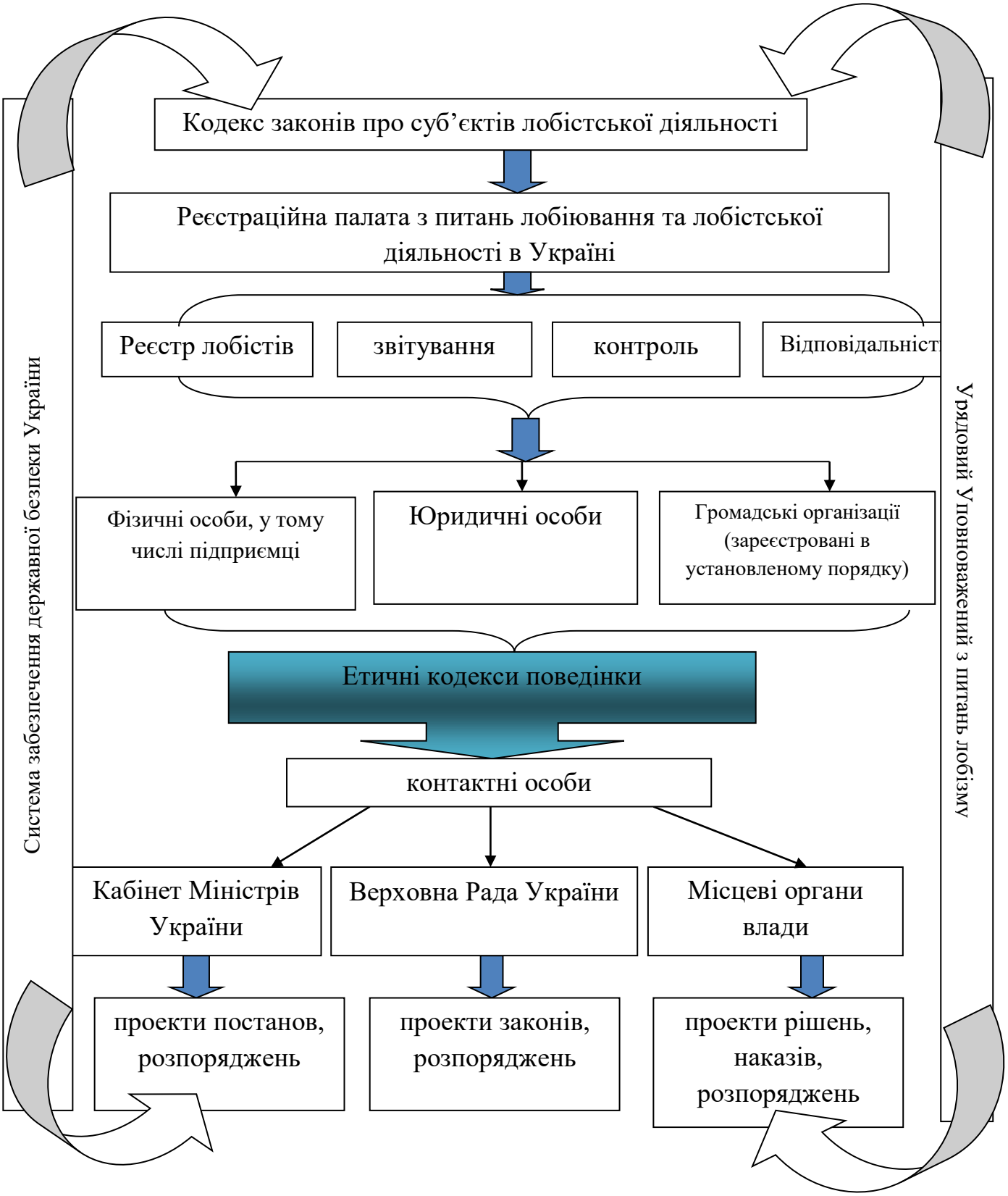

Рис. 1. Модель механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення актуального наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні інноваційних шляхів удосконалення механізмів розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України та розробка теоретичної моделі механізму реалізації інституту лобізму в системі державної безпеки України з урахуванням сучасних загроз та викликів. Отримані в процесі дослідження результати свідчать про досягнення мети, вирішення поставлених завдань та дають змогу сформулювати наступні висновки і рекомендації, що мають теоретичне та практичне значення:

1. Визначено стан наукових розробок щодо становлення та розвитку інституту лобізму в Україні як елементу державної безпеки та з'ясовано, що проблему розвитку та становлення інститут лобізму системно аналізують науковці з точки зору політології, правознавства, економіки, соціології. Обґрунтовано, що існують наступні підходи до визначення інституту лобізму в сучасному світі. По-перше, як політологічна категорія, яка функціонує під час прийняття політичних рішень, вирішення питання лобіювання політичних інтересів певних еліт та зацікавлених груп. Так, лобізм - це інститут політичної системи, що представляє собою процес щодо просуванню інтересів приватних осіб і корпоративних структур в органах державної влади з метою прийняття вигідних (прийнятних) для них рішень По-друге, як комунікаційна категорія, лобізм розглядається як діалог між зацікавленими групами та владою (органами державної влади, Парламентом, Урядом) з метою прийняття певних державно-управлінських рішень. По-третє, як економічна категорія, тобто лобізм є просування інтересів великого бізнесу щодо пріоритетів державної економічної політики. Таким чином, відповідні бізнесові структури отримують фінансову вигоду та певні економічні впливи на державні структури. По-четверте, як юридична категорія – лобізм є механізмом прийняття нормативно-правових документів України. По-п'яте, як професійна діяльність, лобізм є професійною діяльності певних осіб та має бути врегульована у чинних нормативно-правових документах України. По-шосте, як механістична категорія, оскільки лобізм є сукупністю механізмів, інструментів, методів, процедур, спрямованих на формування впливу під час прийняття державно-управлінських рішень, проектів нормативно-правових документів. По-сьоме, як категорія державної безпеки, реалізація лобістської діяльності може бути загрозою державної безпеки, якщо така діяльність буде спрямована на нанесення шкоди національним інтересам держави, її іміджу, репутації, соціально-економічному та політичному становищу. Крім того, лобізм можна розглядати як основу формування корупційних правопорушень, якщо інтереси, які лобіюються спрямовані на отримання відповідного пріоритету одних бізнес-структур над іншими. Саме запобігання корупційним проявам слугуватиме нормативно-правове регулювання лобізму та лобістської діяльності. По-восьме, лобізм впливає на виборчий процес, оскільки лобісти

фінансують передвиборчі кампанії і після виборів завжди отримують певну користь від обраного кандидата, політичної партії, у вигляді ключових управлінських посад, посад в складі Уряду, просування певних проектів нормативно-правових актів, спрямованих на задоволення власних інтересів та отримання користі від таких рішень. По-дев'яте, лобізм може виступати основою формування державно-управлінської еліти, якщо, наприклад під час виборчої кампанії до Парламенту були обрані кандидати, яких підтримували певні лобістські структури з метою отримання ключових посад в системі публічного управління, зокрема, посад Прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів України, міністрів, керівників органів виконавчої влади.

2. Здійснено аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження, та обґрунтовано, що лобізм – це явище, яке реально існує та досить невивчене, однак саме те, що воно існує ставить завдання розвитку системи механізмів державного управління врегулювання дане явище та використання його в межах існуючого законодавства на користь держави та громадян. Лобізм – важливий аспект розвитку сучасного державотворення та системи державного управління. Лобізм в системі публічного управління – це форма представництва групових (державно-управлінських) інтересів, які реалізують свою діяльність в межах нормативно-правової бази України та міжнародних договорів, спрямована на покращення соціально-економічного, політичного становища країни та громадян України та має на меті прийняття або зміну певних державно-управлінських рішень. Лобізм в системі державної безпеки є формою представництва групових (державно-управлінських) інтересів, які спрямовані на забезпечення державної безпеки України, мінімізації загроз національній безпеці, вплив на прийняття (скасування) державно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення національно важливих інтересів держави.

3. Систематизовані проблеми розвитку інституту лобізму в Україні та виокремлено шість кластерів проблем розвитку інституту лобізму в Україні. По-перше, негативне сприйняття даного інституту суспільством та громадянами країни, що призводить до несприйняття позитивних наслідків такої діяльності. По-друге, нормативно-правове неврегульованість інституту лобізму в України, що призводить до серйозних наслідків в системі прийняття важливих державно-управлінських рішень. По-третє, часто лобістська діяльність пов'язана з корупцією. По-четверте, лобістська діяльність може загрожувати державній безпеці, якщо вона має негативний характер. По-п'яте, неврегульованість лобістської діяльності призводить її існування у «тіні» і, як наслідок, негативно впливає на соціально-економічне становище країни. По-шосте, на сьогодні існує проблема професіоналізації осіб, які займатимуться лобістською діяльності. По-сьоме, існує проблема встановлення стандартів якості лобістської діяльності або вирішення питання реєстрації даних осіб.

4. Здійснено системний аналіз механізму становлення та розвитку інституту лобізму в Україні та з'ясовано, що в Україні було здійснено безліч спроб зарегламентувати у чинних нормативно-правих документах України

інституту лобізму. Були зареєстровані у Верховній Раді України наступні законопроекти: «Про лобіювання в Україні», «Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України», «Про регулювання лобістської діяльності в органах державної влади», «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України», «Про лобізм» «Про лобіювання», «Про забезпечення прозорості та законності комунікації з суб'єктами владних повноважень», «Про державну реєстрацію суб'єктів лобіювання та здійснення лобіювання в Україні», «Про лобізм», «Про правове та прозоре регулювання діяльності з лобіювання», «Про лобістську діяльність». Однак, вони не були підтримали, оскільки, по-перше, відсутня політична воля щодо прийняття даних нормативно-правових документів; по-друге, існує багато точок зору щодо необхідності контролювати інститут лобізму і вони не є протилежні; по-третє, відсутність єдиного підходу щодо отримання статусу лобіста та форм його звітності; по-четверте, сучасне українське суспільство не готово для сприйняти цей інститут.

5. Систематизовані сучасні закономірності розвитку інституту лобізму за кордоном та виокремлено наступні закономірності: по-перше, формування позитивного сприйняття лобістської діяльності, популяризації даного інститут серед громадськості; по-друге, регламентація даного інституту у чинних нормативно-правових документах; по-третє, існування організаційних структур, які відповідають за регламентовану діяльність лобістів, формують їх реєстр, оприлюднюють інформацію щодо лобістських структур та їхньої співпраці з посадовими особами; по-четверте, повна прозорість діяльності посадових осіб та державних службовців; по-п'яте, існування етичних кодексів поведінки державних службовців та посадових осіб, де чітко прописані норми щодо співпраці з лобістами; по-шосте, звітування як лобістів так і державних службовців щодо їх спільної діяльності; по-сьоме, встановлення відповідальності лобістів за протизаконну діяльність. Таким чином, створюються прозорі механізми співпраці між лобістськими структурами та державними (та/або посадовими) особами, що надає можливість інститутами громадянського суспільства проконтролювати таку співпрацю та якщо є склад злочину або явно корупційні дії, звернутися до уповноважених органів з метою застосування санкцій та відповідальності.

6. Сформовані шляхи удосконалення розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України та обґрунтовано впровадження моделі механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

До основних елементів моделі механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України слід віднести: прийняття Кодексу законів про суб'єктів лобістської діяльності; запровадження діяльності Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні, Урядового Уповноваженого з питань лобізму, як наглядова інституція в даній моделі; запровадження Єдиного електронного реєстру лобістів України, узагальнення та оприлюднення звітності лобістів, здійснення контролю за законністю лобістської діяльності; встановлення меж

відповідності лобістів; запровадження етичних кодексів для всіх суб'єктів лобістської діяльності; забезпечення державної безпеки України через формування законодавства з питань врегулювання лобістської діяльності, формування Єдиного електронного реєстру лобістів України та контроль за діяльністю лобістів, запровадження діяльності Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні, Урядового Уповноваженого з питань лобізму.

Список публікацій здобувача
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

А. В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Стельмах А.В. Теоретичні підходи до проблеми реалізації лобізму у парламентській діяльності. *Наукові перспективи: журнал*. 2020. №6 (6). С. 271-289.

2. Стельмах А.В. Теоретичні підходи до формування інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2019. № 9. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1933.

3. Стельмах А.В. Проблеми реалізації лобістської діяльності в системі публічного управління: теоретичні підходи. *Вчені записки Університету «КРОК».* 2020. № 4. С. 83-88.

4. Stelmakh A.V. Regulatory and legal mechanisms of regulation for the lobbyism institute in Ukraine: problems and solutions . *Public administration and Law Review*. 2021. № 1. P. 4-9.

5. Стельмах А.В. Наукові підходи до визначення поняття інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України. Державно-управлінські студії: електронний науковий журнал. 2019. № 6. URL: http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Stel-makh-DUS-6.pdf

6. Стельмах А.В. Удосконалення нормативно-правового регулювання інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки. *Наукові перспективи: журнал*. 2021. № 1 (7). С. 296-304.

Б. Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Стельмах А. Лобіювання як політичний процес у публічному управлінні. *Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали X Конф. студентів та молодих учених за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кірєєвої.* Д. : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 318-322.

8. Стельмах А.В. Проблеми застосування інституціонального лобізму у діяльності парламенту. Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 24 трав. 2019 р.) : у 5 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2019. – Т. 5. С. 51-53.

9. Стельмах А.В. Формування інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України. *Сучасні аспекти модернізації*

науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, Київ; Варшава, 07 лютого 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Варшава: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. С. 120-123.

10. Стельмах А.В. Сучасні проблеми реалізації лобістської діяльності в системі публічного управління. *Пріоритети фінансово-економічного управління : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 15 січня 2021 р).* Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 142-144.

АНОТАЦІЯ

Стельмах А.В. Розвиток інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України. *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку – Харків, 2021.

Робота присвячена сучасним проблемам механізмів розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України.

У роботі здійснено аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження, та обґрунтовано, що лобізм в системі державної безпеки є формою представництва групових (державно-управлінських) інтересів, які спрямовані на забезпечення державної безпеки України, мінімізації загроз національній безпеці, вплив на прийняття (скасування) державно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення національно важливих інтересів держави. Виокремленні основні функції лобізму в системі державної безпеки, зокрема: економічна функція; організаційна функція; комунікативна функція; захисна функція.

Автором систематизовані проблеми розвитку інституту лобізму в Україні та виокремлено шість кластерів проблем розвитку інституту лобізму в Україні, зокрема: негативне сприйняття лобізму інститутами громадянського суспільства та громадянами країни; відсутність нормативно-правового врегулювання інституту лобізму в Україні, що призводить до його існування в «тіні» та наносить шкоду не лише державним інтересам, а й державній безпеці України; існування корупційних злочинів, які часто приховуються під лобістською діяльністю; не врегулювання лобістської діяльності, відповідальності лобістів, контроль за їх діяльністю призводить до проявів корупції та формування лобістських інтересів з урахуванням негативних наслідків для державної безпеки та репутації держави; негативний вплив на соціально-економічний розвиток України; негативний вплив на формування міжнародної репутації та іміджу держави; відсутність стандартів лобістської діяльності призводи до їх негативних наслідків.

У роботі визначені сучасні закономірності розвитку інституту лобізму в Канаді, Європейських країнах та США та виокремлено наступні

закономірності: по-перше, формування позитивного сприйняття лобістської діяльності, популяризації даного інститут серед громадськості; по-друге, регламентація даного інституту у чинних нормативно-правових документах; по-третє, існування організаційних структур, які відповідають за регламентовану діяльність лобістів, формують їх реєстр, оприлюднюють інформацію щодо лобістських структур та їх співпраці з посадовими особами; по-четверте, повна прозорість діяльності посадових осіб та державних службовців; по-п'яте, існування етичних кодексів поведінки державних службовців та посадових осіб, де чітко прописані норми щодо співпраці з лобістами; по-шосте, звітування як лобістів так і державних службовців щодо їх спільної діяльності; по-сьоме, встановлення відповідальності лобістів за протизаконну діяльність.

Обґрунтована сучасна модель механізму реалізації інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України, до основних її складових віднесемо: по-перше: запровадження діяльності Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні; по-друге, запровадження електронного реєстру лобістів України; по-третє, встановлення форм звітування лобістів, форми контролю за їх діяльність; по-четверте, визначення вимог до осіб, які можуть належати до лобістів; по-п'яте, прийняття етичних кодексів поведінки з урахуванням співпраці з лобістами, визначення умов співпраці, звітування щодо проведеної діяльності; по-шосте, визначення методів діяльності лобістів; по-сьоме, визначення та встановлення системи органів державної влади, які приймають участь у співпраці з лобістами.

Сформовані шляхи удосконалення розвитку інституту лобізму як основи забезпечення державної безпеки України та запропоновано Кодекс законів про суб'єктів лобістської діяльності як онови забезпечення державної безпеки України, де передбачено зарегламентувати діяльність та функції Реєстраційної палати з питань лобіювання та лобістської діяльності в Україні.

Ключові слова: публічне управління, державна безпека, органи державної влади, лобізм, лобістська діяльність, лобізм в системі публічного управління, зацікавлені сторони, етичні норми, корупція, врегулювання діяльності, нормативно-правова механізми врегулювання лобізму.

SUMMARY

Stelmakh A.V. Development of the institute of lobbying as a basis for ensuring the state security of Ukraine. *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sciences in public administration on a specialty 25.00.05 - public administration in the field of public safety and protection of a public order - Kharkiv, 2021.

The work is devoted to modern problems of mechanisms of development of the institute of lobbying as a basis of ensuring the state security of Ukraine.

The analysis of the conceptual and categorical apparatus of the research is carried out, and it is substantiated that lobbying in the system of state security is a form of representation of group (state-administrative) interests aimed at ensuring state security of Ukraine, minimizing threats to national security, influencing state acceptance (abolition). -management decisions aimed at ensuring the nationally important interests of the state. The main functions of lobbying in the system of state security are singled out, in particular: economic function; organizational function; communicative function; protective function.

The author systematizes the problems of development of the institute of lobbying in Ukraine and singles out six clusters of problems of development of the institute of lobbying in Ukraine, in particular: negative perception of lobbying by civil society institutions and citizens of the country; the lack of legal regulation of the institution of lobbying in Ukraine, which leads to its existence in the "shadow" and harms not only the state interests but also the state security of Ukraine; the existence of corruption crimes, which are often hidden under lobbying activities; failure to regulate lobbying activities, the responsibility of lobbyists, control over their activities leads to corruption and the formation of lobbying interests, taking into account the negative consequences for national security and the reputation of the state; negative impact on the socio-economic development of Ukraine; negative impact on the formation of the international reputation and image of the state; the lack of standards of lobbying leads to their negative consequences.

The paper identifies the current patterns of development of lobbying in Canada, European countries and the United States and highlights the following patterns: first, the formation of a positive perception of lobbying, the promotion of this institution among the public; secondly, the regulation of this institution in the current legal documents; thirdly, the existence of organizational structures that are responsible for the regulated activities of lobbyists, form their register, publish information on lobbying structures and their cooperation with officials; fourth, full transparency of officials and civil servants; fifth, the existence of codes of ethics for civil servants and officials, which clearly set out the rules for cooperation with lobbyists; sixth, reporting to both lobbyists and civil servants on their joint activities; seventh, establishing the responsibility of lobbyists for illegal activities.

The author substantiates the modern model of the mechanism of realization of the institute of lobbying as the basis of ensuring the state security of Ukraine, its main components include: first: the introduction of the National Council of Ukraine on lobbying regulation; secondly, the introduction of an electronic register of lobbyists in Ukraine; thirdly, the establishment of forms of reporting by lobbyists, forms of control over their activities; fourth, the definition of requirements for persons who may belong to lobbyists; fifth, the adoption of codes of ethics, taking into account cooperation with lobbyists, determining the terms of cooperation, reporting on the activities carried out; sixth, the definition of methods of lobbying; seventh, the definition and establishment of a system of public authorities involved in cooperation with lobbyists.

The paper identifies ways to improve the development of lobbying as a basis for state security of Ukraine and proposed a Code of Laws on lobbying as a new

state security of Ukraine, which provides for regulating the activities and functions of the National Council of Ukraine on Lobbying Regulation.

Key words: public administration, state security, public authorities, lobbying, lobbying, lobbying in the system of public administration, stakeholders, ethical norms, corruption, regulation of activity, normative-legal mechanisms of regulation of lobbying.

Відповідальна за друк *Пархоменко-Куцевіл О.І.*

Підписано до друку 01.04.2021 р.
Формат 60х84 $^{1}/_{16}$. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.